

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**

CPI
CENTER RS ZA
POKLICNO
IZOBRAŽEVANJE

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

PRILOGA 3
DELNO POROČILO:
REZULTATI ANALIZE INTERVJUJEV S PREDSTAVNIKI ŠOL
(Besedilo ni jezikovno pregledano)

Pripravila: dr. Katja Jeznik

Ljubljana, avgust 2020

KAZALO VSEBINE

1	METODOLOGIJA	1
1.1	OSNOVNA RAZISKOVALNA METODA	1
1.2	POPULACIJA, ZAJETA V RAZISKOVANJE	1
1.3	POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV	2
2	REZULTATI IN INTERPRETACIJA	3
2.1	NAČRT IZVAJANJA VAJENIŠTVA (NIV)	3
2.2	SODELOVANJE S PRISTOJNIMA ZBORNICAMA	4
2.3	ZADOVOLJSTVO Z IZVAJANJEM VAJENIŠKE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA.....	4
2.3.1	<i>SPLOŠNO ZADOVOLJSTVO</i>	5
2.3.2	<i>POSTOPEK VPISA</i>	6
2.3.3	<i>PROMOCIJA VAJENIŠKE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA</i>	6
2.3.4	<i>KPU</i>	7
2.3.5	<i>NAČRT IZVAJANJA VAJENIŠTVA</i>	8
2.3.6	<i>VMESNI PREIZKUSI</i>	9
2.3.7	<i>PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA</i>	10
2.4	VIZIJA NADALJNJEGA RAZVOJA VAJENIŠKE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA.....	11
2.5	ZAKLJUČNA SPOROČILA	13
3	ZAKLJUČEK	14
4	VIRI IN LITERATURA	16
5	PRILOGE	17
5.1	PRILOGA 1: VPRAŠANJA ZA INTERVJU S ŠOLAMI	17

KAZALO TABEL

Tabela 1: Predstavniki sodelujočih šol.....	1
Tabela 2: Vključenost načrtovanja in izvedbe zaključnega izpita v NIV	3
Tabela 3: Sodelovanje šole s pristojnima zbornicama	4
Tabela 4: Ustreznost vpisnega postopka.....	6
Tabela 5: Zadovoljstvo šol s promocijo vajeniške oblike izobraževanja.....	7
Tabela 6: Zadovoljstvo s KPU.....	7
Tabela 7: Zadovoljstvo z NIV	8
Tabela 8: Zadovoljstvo z vmesnim preizkusom	9
Tabela 9: Zadovoljstvo s preverjanjem in ocenjevanjem znanja.....	10
Tabela 10: Vizija nadaljnega razvoja vajeniške oblike izobraževanja.....	11

1 METODOLOGIJA

1.1 OSNOVNA RAZISKOVALNA METODA

Opravljen je bila kvalitativna raziskava, ko jo Mesec (1998) opredeli kot tisto, pri kateri osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, sestavljajo besedni opisi ali pripovedi. Pri tovrstnih raziskavah ne moremo govoriti o reprezentativnem vzorčenju in statističnem posploševanju na širšo populacijo. Ker v raziskavo ne bo vključenega večjega števila oseb, kar bi omogočilo posplošitev ugotovitev, ampak bomo raziskovali posamezne primere, gre za študijo primera. Pri študiji primera gre za celovit opis posameznega primera in njegovo analizo (opis značilnosti primera, dogajanja). Namen take raziskave je odkrivanje povezav, struktur, obrazcev interakcij in zakonitosti interakcij med sodelujočimi, ocenitev uspešnosti dela ali napredka v razvoju (prav tam).

1.2 POPULACIJA, ZAJETA V RAZISKOVANJE

V raziskavo so bili vključeni predstavniki petih šol, ki so v šolskem letu 2019/2020 tretje leto poskusno izvajali vajeniško obliko izobraževanja. Dve šoli izvajata izobraževalni program Oblikovale kovin – orodjar, dve šoli izobraževalni program Gastronomske in hotelske storitve, ena šola izobraževalni program Mizar.

Tabela 1: Predstavniki sodelujočih šol

Šola	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola
Sodelujoči	Ravnateljica in 2 učitelja strokovnih modulov	Ravnateljica in organizator PUD	Pomočnik ravnateljice in organizator PUD	Ravnateljica in organizator PUD	Ravnateljica, vodja šolskih delavnic, organizator PUD, učitelj strokovne teorije in razrednik

Kot je razvidno iz tabele, so se povabilu na intervju na vseh petih šolah odzvali vodstveni delavci. V štirih primerih ravnatelj, v enem pa pomočnik ravnateljice. Na vsaki šoli so pri pogovoru sodelovali tudi: organizatorji PUD in učitelji strokovnih modulov.

1.3 POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV

Fokusni intervjuji so potekali meseca junija 2020, na osnovi vnaprej pripravljenih vprašanj. Intervjuji so v 4 primerih potekali v obliki kot intervju na daljavo, en intervju smo izvedli z obiskom šole. Za namene nadaljnjih obdelav so bili za posamezno šolo pripravljene zapisi intervjujev. Ti zapisi predstavljajo glavno raziskovalno gradivo, ki je bilo pregledano po principu kvalitativne analize zbranega gradiva. Najprej smo pri posameznem raziskovalnem sklopu v tabelo združili odgovore predstavnikov vseh petih šol, potem pa smo med njimi iskali skupne kode, na osnovi česar smo oblikovali kategorije. Pozorni smo bili tudi na razlike med intervjuvanimi. V vsebinskem smislu se je večji del vprašanj nanašal na načrtovanje, izvedbo in ovrednotenje zaključnega izpita. Ta sklop smo obravnavali ločeno in je predstavljen v tretjem vmesnem evalvacijskem poročilu o poskusnem izvajanju vajeništva.

Za potrebe priprave končnega poročila o poskusnem izvajanju vajeniške oblike izobraževanja po smo opredelili naslednja raziskovalna področja:

1. Načrt izvajanja vajeništva (NIV);
2. Sodelovanje s predstavniki zbornic;
3. Zadovoljstvo z izvajanjem vajeniške oblike izobraževanja:
 - 3.1. Postopek vpisa v programe, ki so se izvajali v vajeniški obliki izobraževanja,
 - 3.2. Promocija vajeniške oblike izobraževanja,
 - 3.3. Katalog praktičnega usposabljanja (KPU),
 - 3.4. Načrt izvajanja vajeništva (NIV),
 - 3.5. Vmesni preizkusi,
 - 3.6. Preverjanje in ocenjevanje znanja,
 - 3.7. Zaključni izpiti;
4. Vizija nadaljnjega razvoja vajeništva.

Rezultati v nadaljevanju so predstavljeni tako, da sledijo zapisanemu zaporedju. Celotni odgovori za posamezno šolo so predstavljeni v tabeli, pod posameznim sklopom pa so povzete skupne ugotovitve s poudarkom na specifičnostih posamezne šole.

2 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

2.1 NAČRT IZVAJANJA VAJENIŠTVA (NIV)

Kategorizirani odgovori so predstavljeni v Tabeli 2.

Tabela 2: Vključenost načrtovanja in izvedbe zaključnega izpita v NIV

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
NIV je ustrezen		1		1		2
NIV je preobsežen	1		1		1	3

Na vseh šolah se strinjajo, da je NIV zadostna podlaga, da šola in podjetje vesta, katere učne cilje morata doseči. Vendar pa so na treh šolah opozorili, da je NIV preobsežen. Skladno s tem, so na eni šoli izpostavili dvom, ali delodajalci tako obsežen dokument berejo, uporabljajo in razumejo. Smiselno so opozorili, da bi bilo potrebno v prihodnje nameniti več pozornosti komunikaciji z mentorji, s seznanitvijo z namenom NIV.

Na eni od šol so še posebej izpostavili dilemo o razumevanju in prevzemanju nalog in odgovornosti pri izvajanju vajeništva:

»Delodajalci oz. mentorji bi morali biti bolj seznanjeni o tem, kaj vajeništvo sploh je, kaj je njegov namen, kaj je njihova vloga ipd. – še preden se prijavijo k sodelovanju. Mislijo, da je klasičen PUD, a to ni. Preden se oni te razlike zavedajo, preden jim šola to uspe razložiti z dodatnimi razlagami – da morajo mentorji strokovne vsebine tudi razložiti, »je leto že naokrog« - to je bil največji problem. Delodajalci bi morali nekako »dojeti«, da so oni sami »glavni«, »prvi« odgovorni in ne, da je to šola.«

Na vseh šolah so povedali, da so NIV pripravljali v skladu z zakonodajo in da dokument vključuje vse zahtevane elemente. Pri pripravi dokumenta so izhajali iz Kataloga praktičnega usposabljanja (KPU). Na eni šoli so opozorili, da z izvedbenega vidika ni mogoče zagotoviti kroženje vajencev med podjetji. Za uresničevanje ciljev, ki jih ni bilo mogoče uresničiti pri delodajalcu, je poskrbela šola.

Na eni šoli so izpostavili pomen prilagajanja NIV podjetjem:

»NIV-i so bili različni, zaradi podjetij, ne pa zaradi vajencev. Pripravljali smo ga sproti, za vsako leto, zdaj je dokončan, ko imajo vsa tri leta skupaj. Samo v teoriji je mogoče narediti NIV za vsa tri leta, saj se v praksi ne ve, kaj točno (katero vsebino) bodo kdaj izvajali.«

NIV sam po sebi predstavniki šol sicer pozdravljajo, odpirajo pa se vprašanja glede praktične priprave tega dokumenta, njegove uporabnosti, razumevanja s strani mentorjev in glede prevzemanja nalog in odgovornosti. Iz odgovorov je razvidno, da delodajalci niso aktivno sodelovali pri pripravi NIV.

2.2 SODELOVANJE S PRISTOJNIMA ZBORNICAMA

Uvodoma smo že pojasnili, da je bil glavni fokus intervjujev na izvedbi zaključnih izpitov. Tako se je tudi temeljno vprašanje nanašalo na sodelovanje z zbornicama pri izvajanju zaključnih izpitov: Ali in kako ste glede zaključnih izpitov sodelovali s pristojno zbornico? Na tem mestu se pri analizi osredotočamo je na odgovore, ki so se nanašali na splošno oceno sodelovanja z zbornicama. Rezultati odgovorov glede sodelovanja pri izvedbi zaključnih izpitov so predstavljeni v tretjem vmesnem evalvacijskem poročilu o poskusnem izvajanju vajeništva.

Tabela 3: Sodelovanje šole s pristojnima zbornicama

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
Dobro sodelovanje	1	1		1	1	4

Do vprašanja glede ustreznosti sodelovanja s pristojnima zbornicama so se opredelile 4 šole. Vse so zadovoljne s sodelovanjem glede izvedbe vajeništva. Na eni šoli so še posebej pohvali raven sodelovanja, ki ga je vzpodbudilo vajeništvo:

»Z zbornicama zelo dobro sodelujemo, so izredno fleksibilni (ko je treba hitro rešit kakšno situacijo). Menimo, da je vajeništvo to sodelovanje zelo okrepilo. Sodelovanje je pohvalno!«

Na eni šoli so opozorili na neusklajenost med območno in centralno zbornico. Zadovoljni so s sodelovanjem s centralno zbornico. Na drugi šola pa so izpostavili problematiko promocije vajeniške oblike izobraževanja:

»Bi si pa želeli večji angažma delodajalcev in zbornic pri promociji vajeništva in finančnih vložkih. Preveč stvari je na plečih šole glede promocije, velik strošek je to za šole. Saj glede vajeništva so se – posebej na GZS v Ljubljani. A vseeno, da bi se lahko bolj angažirali, tudi finančno. Da bi bilo bolj povezano in tako tudi financirano. Vidimo, kot da samo nosimo veliko večino promocije na svojih ramenih.«

2.3 ZADOVOLJSTVO Z IZVAJANJEM VAJENIŠKE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA

Naslednji sklop vprašanj se je nanašal na splošno zadovoljstvo predstavnikov šole z izvajanjem vajeniške oblike izobraževanja. Vprašanje je bilo sestavljeno iz dveh delov:

Ste zadovoljni, da izvajate vajeniško obliko izobraževanja? S katerimi vidiki ste še posebej zadovoljni in s katerimi vidiki manj?

ter

Zadovoljstvo s posameznimi elementi pri izvajanju vajeniške oblike izobraževanja (Kaj je dobro? Kaj bi bilo potrebno izboljšati?):

- ~ Postopek vpisa v programe, ki se izvajajo v vajeniški obliki izobraževanja
- ~ Promocija vajeniške oblike izobraževanja
- ~ Katalog praktičnega usposabljanja
- ~ Načrt izvajanja vajeništva
- ~ Vmesni preizkusi
- ~ Preverjanje in ocenjevanje znanja
- ~ Zaključni izpiti

Odgovori so predstavljeni po sklopih.

2.3.1 SPLOŠNO ZADOVOLJSTVO

Najprej predstavljamo sklop odgovorov na vprašanje, ki se je nanašalo na oceno splošnega zadovoljstva.

Vseh 5 šol je zadovoljnih vsaj z določenim vidikom izvajanja vajeniške oblike izobraževanja. Pozitivne vidike na teh šolah prepoznavajo v tem, da vajeniška oblika izobraževanja prinaša večjo izbiro mladim za pridobitev poklicne izobrazbe. Pohvalili so tudi pripravljenost podjetji, kadrovske službe za komuniciranje s starši in bodočimi vajenci. Skozi izvajanje vajeniške oblike izobraževanja je šola z delodajalci poglobila kontakt in sodelovanje.

Najmanj sta zadovoljni šoli, ki izvajata izobraževalni program Gastronomske in hotelske storitve, ki menita, da ta program ni primeren za izvajanje v vajeniški obliki izobraževanja. Na eni šoli so to pojasnili:

»... samo veliki hotelirji so zmožni izpeljati vajeništvo, ker imajo dovolj velike kuhinje in dovolj ljudi, da obdelajo ves program. So pa ta podjetja zelo »zakreditirana«, tako da se pogosto podjetja zapirajo ... Vajeništvo je primernejše za odrasle ... Velika težava je tudi sezonsko in vikend delo, saj takrat vajenci ne smejo delati. Zakon tej situaciji v gostinstvu ni prilagojen.«

Na ostalih treh šolah so z izvajanjem vajeniške oblike izobraževanja zadovoljni. Zadovoljni so s potekom izobraževanja in zaključkom za prvo generacijo. Po navedbah predstavnikov šol so zadovoljni tudi mentorji, ki menijo, da so vzgojili kvaliteten kader in bi ga želeli zaposliti. Ugotavljajo tudi, da so vajenci po zaključku izobraževanja bolj samozavestni, da imajo znanje, praktične veščine, ...

Na teh šolah se strinjajo, da je vajeniška oblika izobraževanja dober model, vendarle pa predlagajo nekaj izboljšav:

- ~ Redefiniranje in prevzemanje nalog in odgovornosti vseh vključenih. Šole predvsem želijo, da prevzamejo podjetja več nalog in odgovornosti. Na eni šoli so izpostavili:
»Omogočiti je treba tudi kroženje vajencev. Za to bi morala skrbeti podjetja sama; če oni ne morejo zagotoviti realizacije izobraževalnega programa bi morala sama najti drugo podjetje.«

- ~ Izobraževalne programe bi bilo potrebno revidirati, je preveč predmetov, vsebine so preveč razdrobljene. Želeli bi večji vpliv industrije, da le ta pove kaj rabi, da je aktualno vse skupaj.
- ~ Zakonodajo (npr. varstvo pri delu), bi jo bilo potrebno prilagoditi, dopolniti. Npr. za primer vožnje viličarja ali uporabe dvigal bi morala zakonodaja dopuščati, da se vajenec na njih uči ob spremstvu.
- ~ Potrebno bi bilo ovrednotiti vlogo mentorja v podjetju in ga delno razbremeniti drugega dela.
- ~ Potrebno bi bilo izboljšati usposabljanje mentorjev (zlasti za vlogo ocenjevalca).
- ~ Potrebno bi bilo zaostri pogoje za mentorstvo, dogovoriti jasna pravila.

2.3.2 POSTOPEK VPISA

Najprej nas je zanimalo splošno zadovoljstvo s postopkom vpisa.

Tabela 4: Ustreznost vpisnega postopka

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
Ustrezen	1	1	1		1	4
Potreben posodobitve	1			1		2

Iz tabele lahko razberemo, da se štirim šola zdi postopek vpisa ustrezen, pri čemer so na eni šoli opozorili, da bi lahko spremenili obrazec za vpis, da bo bolj jasno, da se nekdo želi vpisati v vajeniško obliko izobraževanja. Na drugi šoli pa so ob tej priložnosti opozorili na **pomen promocije vajeniške oblike izobraževanja** na ravni OŠ:

»Ni pripomb, le da bi OŠ bolj informirale, da bi posamezniki bili prej informirani.«

Na eni šoli pa menijo, da bi morali čas med informativnimi dnevi in vpisom skrajšati. Oni so v času, ko se učenci odločajo za vpis in o način vpisa v srednje šole dodali še eno srečanje z delodajalci. Slednje se je izkazalo kot uspešno, saj se mladi in delodajalci v tem času lahko dogovorijo za sodelovanje in v času vpisa že prinesejo podpisane pogodbe.

2.3.3 PROMOCIJA VAJENIŠKE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA

V nadaljevanju predstavljamo mnenje predstavnikov šol glede promocije vajeniške oblike izobraževanja.

Tabela 5: Zadovoljstvo šol s promocijo vajeniške oblike izobraževanja

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
Na promociji je bilo premalo narejenega	1	1	1		1	4

Šole so v zvezi s promocijo vajeniške oblike izobraževanja podale relativno enoten odgovor, in sicer, da se je na tem področju **naredilo premalo**. Na šolah opozarjajo predvsem na to, da svetovalna služba v osnovnih šolah ne pozna vajeniške oblike izobraževanja in da mladi za slednjo prvič izvejo šele na informativnem dnevu. Ena šola je ob tem izpostavila velik lastni angažma:

»Veliko delamo na tem. Promocija je nujna, potrebna. Zelo pomembno sodelovanje z zbornico. Je pa odvisno od delodajalcev – dokler so delovna mesta bo tudi vajeništvo.«

2.3.4 KPU

V nadaljevanju predstavljamo zadovoljstvo predstavnikov šol s KPU.

Tabela 6: Zadovoljstvo s KPU

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
Ustrezen	1	1	1			3
Neustrezen				1		1
Preobširen					1	1

Na treh šolah je bila prepoznana ustreznost KPU. Na eni šoli so posebej izpostavili njegovo uporabnost:

»Katalog je uporaben, brez bi bilo težko. Bil je koristen. Omogoča tudi primerljivost med oblikama izvedbe programa in med različnimi šolami. Smiselna bi bila strokovna razprava za prevetritev KPU (vsake toliko časa bi bilo to potrebno) tudi razmislek o prenovi programa ...«

KPU je **v pomoč**:

»... je v pomoč, vse kar je napisano in skupno za vse je v pomoč; delodajalci ne gredo točno po programu, ampak glede na svoje delo in katalog je v pomoč, da se vidi, kje so, kaj so že naredili, kaj še morajo.«

Na dveh šola pa je bila izpostavljena **manjša mera zadovoljstva**, v enem primeru povezana z ocenjevanjem:

»Na podlagi KPU-ja ne morejo ocenjevati, ocena je pa ključna. KPU je pa zmešal vse, oceno moramo pa dati za modul.«

Na drugi šoli pa se je kritika nanašala na dvom, ali delodajalci res lahko pokrijejo tak obseg ciljev, kot jih predvideva KPU, zato so predlagali:

»Nekatera podjetja določenih vsebin ne morejo pokriti. Možna rešitev je, da bi bilo opredeljeno, da morajo 75 % - 80 % vsebin v podjetju pokriti. Bi bilo pa že v začetku treba narediti tako selekcijo, katera podjetja so sploh primerna oz. zmožna zagotavljati celo vsebino – težko je dobiti podjetje, ki bi pokrilo celoten KPU ... Rešitev je kroženje (vajenec v različnih oz. večjih podjetjih opravlja PUD), vendar tega zaradi »papirologije« (druga pogodba) ni bilo možno izpeljati ... Končno bi bilo treba narediti vse v enem dokumentu od NIV, KPU do ocenjevanja ...«

2.3.5 NAČRT IZVAJANJA VAJENIŠTVA

Predstavniki šol so v nadaljevanju izrazili zadovoljstvo z Načrtom izvajanja vajeništva.

Tabela 7: Zadovoljstvo z NIV

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
Ustrezen		1		1		2
Preobsežen	1		1		1	3

Predstavniki ene šole so odgovorili, da je NIV ok, predstavniki druge šole pa, da je NIV **osnova za dogovarjanje z delodajalci**:

»Na začetku smo imeli skupna srečanja z delodajalci, zdaj ko se posamezna podjetja priključujejo pa naredijo posamezna srečanja – natančno gredo skozi predlog NIV in ga skupaj dokončajo – takrat se tudi vidi ali podjetje lahko izpelje celotno vsebino.«

Preostale tri šole pa so izrazile **nezadovoljstvo z NIV**. Je preobsežen, neuporaben ali neživljenjski:

»NIV je preobširen in zato neuporaben. Vseh ciljev iz načrta delodajalci niso mogli dosežati ... Določiti bi bilo treba ure za sodelovanje z delodajalci in vajenci za delovno mesto nekoga na šoli. Mentorji so želeli delati bolj z vajenci, a niso imeli za to dovolj časa ob svojem delu.«

2.3.6 VMESNI PREIZKUSI

Nadaljujemo s prikazom odgovorov predstavnikov šol glede zadovoljstva z vmesnimi preizkusi.

Tabela 8: Zadovoljstvo z vmesnim preizkusom

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
Potrebni	1	1		1	1	4
Nepotrebni			1			1

Odgovori kažejo, da 4 šole prepoznajo vmesne preizkuse kot smiselne in potrebne. Dve šoli, ki pozitivno ocenjujeta vmesni preizkus, pri izvedbi nista posebej sodelovali, ker je po njihovem mnenju to pristojnost zbornice:

»OK – nismo sodelovali in tako je ok. Na šoli samo obvestili zbornici, kdaj bodo vajenci pri delodajalcih – to je čisto stvar zbornic in delodajalcev in tako bi moralo biti tudi pri zagotavljanju vajeniških mest, da pokrijejo vse vsebine.«

Na dveh šolah, kjer vmesni preizkus ocenjujejo **pozitivno**, so pa predstavniki šol sodelovali pri izvedbi in tako sporočajo, da:

»... so zelo koristni, sploh za nove delodajalce – veliko se ob tem dogodku pogovorimo vsi skupaj – dobro je bilo tudi, da je prišel z zbornico strokovnjak čisto iz drugje – to je ok. Vsi vidijo, kje so (podjetje, vajenec, šola). To, da so v pristojnosti zbornice vidimo kot velik +, saj so le strokovnjaki, ki na vse skupaj gledajo z drugačnimi očmi oz. drugega zornega kota. Vse je OK, tako termin, namen, pristojnosti. Na splošno menimo, da bi zbornica morala pri vajeništvu imeti večjo vlogo, bi morali dajati pobude, šola pa bi potem tem sledila.«

»Bili smo prisotni na vmesnem preizkusu, da smo bili seznanjeni s potekom, ob tej priliki smo se pogovorili o zaključnih izpitih in podali prve informacije, da sta mentor in vajenec že lahko začela z načrtovanjem izdelka za zaključni izpit.«

Nekoliko izstopa mnenje ene šole, kjer je bilo izpostavljeno, da so vmesni preizkusi nimajo prave vrednosti, da so **nepotrebni**.

2.3.7 PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA

Za področje preverjanja in ocenjevanja znanja so predstavniki šol odgovorili sledeče.

Tabela 9: Zadovoljstvo s preverjanjem in ocenjevanjem znanja

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
Potekalo je brez težav	1	1	1	1	1	5

Na vseh petih šolah so povedali, da je ocenjevanje potekalo brez težav. Pri odgovarjanju na to vprašanje so predstavniki šol podajali različno »pestre« odgovore. Tako so na eni šoli podali nekaj pojasnil, kako konkretno je potekalo ocenjevanje:

»Dobro, smo hodili do delodajalcev, pridobili smo ocene pred konferencami, učiteljica je šla do delodajalca »po oceno« – ocenjevali smo jih po vsebinah in so povedali eno do dve skupni oceni. Včasih nismo utegnili k delodajalcu osebno in so samo po telefonu sporočili oceno. Ocenjevalni list za ocene smo pripravili skupaj (šola in kadrovska služba) že na začetku.«

Na dveh šoli so izpostavili, da so mentorjem popolnoma zaupali in prepustili tudi ocenjevanje teorije:

»Popolnoma smo zaupali mentorjem, ti so ocenjevali sproti in kot so sami presodili kdaj znotraj obdobja, ko so bili vajenci pri njih. Ko je prišel vajenec v šolo, je prinesel ocenjevalni list (originalen podpis). V podjetjih so vajenci imeli tudi strokovno teorijo, bili so tudi za to ocenjeni. Učitelji smo mentorjem predstavili na srečanju v šoli, kako in kaj poučujemo pri modulih. Smo delodajalcem dali tudi kataloge znanj in tudi kakšno literaturo. Ene, dva mentorja sta prosila še za dodatno pomoč, pogovor z učitelji glede ocenjevanja.«

»Delodajalcem je bilo prepuščeno podajanje ocen, na šoli smo jim zaupali in se v to nismo vtikali. Delodajalci imajo svoje kriterije, izhajajo iz svojih standardov kakovosti. Ocenjevali so vajeniške dnevnik in praktične veščine oz. izdelek. Mentorji so bili na usposabljanju CPI – so šli skozi osnove npr. da ne morejo od začetnika pričakovati izdelka, ki bo ustrezen za prodajo. Šola jim je dajala nekaj predlogov, to pa je vse.«

Opozoriti moramo na to, da so med šolami velike razlike o razumevanju pomena preverjanja in ocenjevanja znanja. Področje preverjanja in ocenjevanja znanja smo podrobno obravnavali v drugem vmesnem evalvacijskem poročilu. Vsekakor pa je to področje, ki potrebuje posebno pozornost in obravnavo.

2.4 VIZIJA NADALJNJEGA RAZVOJA VAJENIŠKE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA

Naslednje vprašanje je bilo usmerjeno v prihodnost: Kako vidite nadaljnji razvoj vajeniške oblike izobraževanja v Sloveniji? Kakšna so vaša konkretna priporočila in za koga?

Tabela 10: Vizija nadaljnjega razvoja vajeniške oblike izobraževanja

Odgovor	Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci	Srednja šola Izola	Strokovni izobraževalni center Ljubljana	ŠC Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo	ŠC Novo mesto, Srednja gradbena, lesarska in vzgojiteljska šola	Skupaj
Vajeniška oblika izobraževanja je pomembna dopolnitev izobraževalnih možnosti za mladostnike	1	1	1	1	1	5

Vse šole so enotne pri tem, da je **vajeniška oblika izobraževanja pomembna dopolnitev izobraževalnih možnosti** za mladostnike, pri čemer na eni šoli poudarijo, da bi bila ta oblika izobraževanja bolj primerna za odrasle in za tiste, ki si želijo prekvalifikacije:

»Vajeništvo je zelo primerno za odrasle, veliko bolj kot za 15 letnike. Gostinstvo si je obetalo od vajeništva, da bodo pridobili kader, ki ga primanjkuje. Bolj smiselno bi bilo iti v prekvalifikacije, kjer bi lahko sodelovala šola. To smo povedali že na začetku in to se je tudi pokazalo«.

Kljub podpori vajeniški obliki izobraževanja, so na eni šoli izpostavili tudi skrb, predvsem v smislu interesa za njo znotraj nekaterih izobraževalnih programov, npr. papirništvo:

»Skrbi nas. Vajeništvo je le za določene poklice (Oblikovalec kovin - orodjar je ustrezen). Za vse se ne obnese, prinaša vrsto težav (npr. papirništvo; papirnice ne želijo sodelovati oz. ne želijo vajencev). Premisliti je potrebno, za katere poklice je ustrežno.«

Predstavniki ene od šol so predlagali **skupna srečanja vajeniških šol**, ki bi bila namenjena izmenjavi medsebojnih izkušenj in tudi predaji določenih rešitev (npr. aplikacija za vodenje dokumentacije):

»Predlagamo, da se bi vajeniške šole srečevale, da se opredelijo težave in podajo predlogi in izmenjajo izkušnje – zelo radi bi si izmenjali izkušnje... Sami smo pripravili aplikacijo, da preko nje urejamo vso dokumentacijo (komunikacija, arhiviranje, spreminjanje dokumentov) – to je res zelo olajšalo delo – si ne predstavljamo brez tega, kako bi bilo.«

Še na eni šoli so podali nekaj zelo konkretnih predlogov, predstavljamo povzetke le-teh:

- ~ Podjetjem je potrebno dati večjo odgovornost pri izvajanju vajeniške oblike izobraževanja, bolj jih je potrebno seznaniti kaj je to in kakšne so njihove vloge in odgovornosti. Delodajalce je potrebno na začetku seznaniti s KPU. V vajeniški obliki izobraževanja bi morala sodelovati le tista podjetja, ki lahko uresničijo cilje KPU. V kolikor en delodajalec ne more zagotoviti uresničevanja vseh ciljev iz KPU bi moralo biti omogočeno kroženje vajencev po podjetjih. To bi moralo zagotoviti podjetje ali zbornica. To ne bi smela biti naloga šole.
- ~ Vajeniška in šolska oblika izobraževanja bi morali biti ločeni. Vajeniško obliko izobraževanja je možno izvajati v velikih šolskih centrih. V vajeniški obliki izobraževanja bi morali zmanjšati obseg splošno-izobraževalnih predmetov.
- ~ Smiselno bi bilo združiti več izobraževalnih programov v vajeniški obliki izobraževanja znotraj ene stroke (npr. gradbeništvo). V tem primeru bi lahko izvajali več izobraževalnih programov znotraj enega oddelka.
- ~ Smiselno bi bilo zasnovati platformo, kjer bi bili združeni vsi dokumenti, vse informacije o izvajanju vajeniške oblike izobraževanja.

2.5 ZAKLJUČNA SPOROČILA

Zadnje vprašanje se je glasilo: Bi nam želeli še kaj sporočiti?

Tudi pri zadnjem vprašanju so predstavniki šol podali nekaj konkretnih predlogov. V nadaljevanju izpostavljamo tiste, ki predhodno še niso bili izpostavljeni.

Na eni šoli so izpostavili problem učiteljev na šoli v času, ko so mladostniki pri delodajalcu:

»Problem vajeništva nastane tudi pri učiteljih – kaj naj počnejo takrat, ko so vajenci pri delodajalcih?«

Na eni šoli so izrazili svoje pomisleke, ki se nanašajo na odgovornost vajenca do delodajalca:

»Odgovornosti (obveznosti vajenca); po našem mnenju bi le-ta moral imeti neko odgovornost do delodajalca, ta mu namreč da nagrado, pa še usposablja ga. Če se ne zaposli, ali če prekine pogodbo, bi mu moral npr. vrniti denar ... ipd. Zdajšnja ureditev po našem mnenju ni poštena do delodajalca; dvomimo, da se bo vajeništvo na ta način obdržalo.«

Opozorili so tudi na pomen enakih pravic vajenca in dijaka. Vajenec mora imeti enake pravice do nadaljnjega šolanja:

»Vendar pa nikakor ne pristanemo na to, da bi delali bistvene razlike med vajeniško in šolsko obliko – vajenec in dijak morata imeti enake pogoje za naprej. Podjetje se lahko čez noč zapre in zdaj jih lahko takoj prestavijo v šolsko obliko. Še bolj pomembno je, da se ne sme omejiti prehodnost vajencev v nadaljevanje izobraževanja.«

Na eni šoli so izpostavili tudi potrebo po prenovi programa:

»Potrebno je prevetriti program – vsebine. Razdrobljenost modulov in zato se nekatere vsebine ponavljajo. Pogledat je tudi treba, kaj vsebinsko podjetja potrebujejo in to potegniti v redno šolstvo. Primer struženja - v programu so načini, ki se jih sploh več ne uporablja (še učitelj je enega od teh videl enkrat v življenju), trije novi pa niso vključeni in jih dijaki sploh ne poznajo – take stvari je treba hitreje popravljati v programu.«

Še enkrat so opozorili na omejitve v zakonodaji pri izvajanju vajeniške oblike izobraževanja (npr. vožnja viličarja):

»Težava je pri podjetjih, ki imajo viličarje in dvigala – mladoletni pa tega ne morejo upravljati. Tu bi bilo treba dopolniti zakonodajo, da ob prisotnosti mentorja, bi jim to omogočili. To je velika težava, ki bi se jo dalo urediti.«

Zaključujemo z mislimi predstavnikov ene od šol, ki odpirajo večkrat izpostavljeno vprašanje odgovornosti izvajalcev vajeniške oblike izobraževanja:

»Podjetja so z vajeništvom zelo zadovoljna, vajenci so bili v podjetjih zelo dobro sprejeti. Pomembno je v vajeništvo pridobiti prava podjetja. Omogočiti je treba tudi kroženje vajencev. Za to bi morala biti odgovorna podjetja sama (v sodelovanju z zbornico); če oni ne morejo zagotoviti, najdejo sami drugo podjetje.«

3 ZAKLJUČEK

Na koncu povzemamo glavne ugotovitve poročila. Povzetki so pripravljene v zaporedju vsebinskih sklopov, ki so bolj podrobno predstavljeni v poročilu:

- ~ Načrt izvajanja vajeništva;
- ~ Sodelovanje z zbornicami;
- ~ Splošno zadovoljstvo;
- ~ Vizija pri nadaljnjem razvoju vajeniške oblike izobraževanja.

Začenjamo z oceno **Načrta izvajanja vajeništva**. Ugotovili smo, da NIV sam po sebi predstavniki šol sicer pozdravljajo, se pa med njimi odpirajo prenekatera vprašanja praktične priprave tega dokumenta. Skupna zasnova, pripravljena skupaj s CPI, je bila večinoma modificirana na specifičnost situacij posamezne šole. Izpostavilo se je vprašanje, če je tovrsten dokument sploh mogoče in če ga je smiselno podrobno načrtovati vnaprej za vsa tri leta.

Vpogled v odgovore predstavnikov šol glede **sodelovanja z zbornicami** pokaže nasprotne poglede. Večina je tistih, ki so odgovorili, da dobro sodelujejo, na drugi strani pa tisti, ki s sodelovanjem niso tako zadovoljni, vidijo še nekaj priložnosti za izboljšave. Večkrat je v odgovorih izpostavljen pomen razumevanja in prevzemanja nalog in odgovornosti posameznih partnerjev pri realizaciji vajeniške oblike izobraževanja, prav tako pa ne sme biti zapostavljena vloga samih vajencev pri vzpostavljanju sodelovanja, kar se v dosedanjih poročilih vedno znova izkazuje kot šibka točka pri opredeljevanju medsebojnega sodelovanja.

O **splošnem zadovoljstvu z vajeniško obliko izobraževanja** so govorili le na dveh šolah. Na eni šoli so izpostavili, da so v preteklih letih preko vajeniške oblike izobraževanja vzgajali dober kader in da je vajeniška oblika izobraževanja v nekaterih izobraževalnih programih ustrezna alternativna oblika izobraževanja. Na drugi šoli pa so, poleg splošnega zadovoljstva, opozorili na nekaj pomanjkljivosti vajeniške oblike izobraževanja. Izpostavili so potrebo po posodobitvi samega izobraževalnega programa, uskladitvi zakonodaje, transparentnosti financiranja in skrb za ustrezno informiranost vseh vključenih v vajeniško obliko izobraževanja.

V kontekstu vrednotenja zadovoljstva z vajeniško obliko izobraževanja so predstavniki šol ocenili tudi **postopek vpisa**, ki pa bi lahko bil, po mnenju predstavnikov ene šole, krajši. Skupno vsem šolam je prepričanje, da bi bilo treba v prihodnje narediti več na promociji vajeniške oblike izobraževanja. Pri tem odgovoru so šole relativno enotno ugotovile, da je bilo do sedaj na področju **promocije** narejenega premalo, tako na ravni delodajalcev, kot tudi na ravni zbornic. Na eni šoli so pri tem izpostavili tudi pomen lastnega angažmaja, sklicevanje sestankov in dogodkov na šoli.

KPU so predstavniki šol ocenili kot uporaben dokument, ki jim je v pomoč, a vendar potreben posodobitve. Hkrati pa je bil izražen tudi dvom v to, da lahko en delodajalec pokrije toliko vsebin, kot jih predvidevajo KPU.

Predstavniki šol so bili različnega mnenja tudi glede zadovoljstva z **NIV**. Eni so izpostavili, da je dokument osnova dogovorov z delodajalci, drugi pa so izrazili nezadovoljstvo z dokumentom, ki naj bi bil preobsežen. Izrazili so tudi dvom v uporabnost dokumenta s strani delodajalcev.

Zadovoljstvo z **vmesnimi preizkusi** smo zaznali na štirih šolah. Na dveh šolah so sodelovali tudi pri izvedbi. Na eni šoli pa so sporočili, da se jim zdijo vmesni preizkusi nepotrebni.

Preverjanje in ocenjevanje znanja in zadovoljstvo s tem je naslednje področje, kjer so imeli predstavniki šol zelo različen pogled. Iz odgovorov, ki so jih podali predstavniki šol, lahko sklepamo, da ocenjevanje pri delodajalcih poteka različno, glede na siceršnjo težo in vrednost ocenjevanja, pa bi morali v prihodnje temu področju nameniti več pozornosti.

Predstavnike šol smo spraševali tudi o njihovi **viziji** nadaljnjega razvoja vajeniške oblike izobraževanja. Odgovori, ki so jih podali predstavniki šol, so bili zelo pestri, nekateri predlogi pa zelo konkretni. Vsi se strinjajo, da je potrebno jasno določiti naloge in odgovornosti vseh partnerjev v vajeniški obliki izobraževanja. Vsi vidijo v vajeniški obliki izobraževanja ustrezno dodatno možnost za mlade v poklicnem izobraževanju. Izpostavljena je bila potreba po viziji promocije vajeniške oblike izobraževanja.

Kar nekaj zanimivih predlogov so podali predstavniki šol pri sklepnem vprašanju, namenjeno dodatnim sporočilom. Na eni šoli so tako odprli novo vprašanje o tem, kaj z učiteljem v času, ko je vajenec pri delodajalcu, na drugi šoli dvomijo v to, da bo v njihovi dejavnosti vajeniška oblika izobraževanja dolgoročno vzdržna rešitev, na tretji so izpostavili triado odprtih vprašanj, ki se nanaša na odgovornost, na ustrezno ovrednotenje mentorskega dela in na usposabljanje mentorjev. Na četrti šoli so dodali še pomen komunikacije, ki jim je v preteklosti že pomagala premostiti marsikatero težavo, izpostavili pa so še varnostni vidik vajencev v podjetjih in finančni status vajenca.

Čeprav lahko načelno zaključimo, da predstavniki šol podpirajo vajeniško obliko izobraževanja, ne smemo preslišati njihovih predlogov in opozoril na odprta vprašanja ter jih moramo ustrezno pretehtati in podpreti z ustreznimi strokovnimi rešitvami.

4 VIRI IN LITERATURA

- Mesec, B. (1998). Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

5 PRILOGE

5.1 PRILOGA 1: VPRAŠANJA ZA INTERVJU S ŠOLAMI

1. NIV in KPU

1. Ali menite, da so cilji iz KPU oz. NIV jasno razdeljeni med šolo in podjetjem? Je vsaki strani jasno, katere delovne procese in učne cilje mora izvajate/doseči ter kako?
2. Predlogi za izboljšave NIV, KPU.
3. Ali je NIV zadostna podpora za sodelovanje podjetij in šole (in/ali MIC) pri načrtovanju in doseganju vseh učnih izidov za vajence? Predlogi za izboljšave?

2. Učinkovitost sodelovanja

1. Kako ocenjujete sodelovanje med šolo in podjetji? Kaj je bilo dobro? Kaj bi bilo potrebno izboljšati?
2. Kako ocenjujete sodelovanje med šolo in zbornicama? Kaj je bilo dobro? Kaj bi bilo potrebno izboljšati?

3. Zadovoljstvo

1. Ste zadovoljni, da ste na vaši šoli začeli izvajati, da izvajate vajeniško obliko izobraževanja? S katerimi vidiki ste še posebej zadovoljni in s katerimi vidiki manj?
2. Zadovoljstvo s sedanjimi rešitvami pri izvajanju vajeniške oblike izobraževanja (Kaj je dobro? Kaj bi bilo potrebno izboljšati?):
 - 2.1. Postopek vpisa v programe, ki so se izvajali v vajeniški obliki izobraževanja
 - 2.2. Promocija vajeniške oblike izobraževanja
 - 2.3. Katalog za praktično usposabljanje
 - 2.4. Načrt izvajanja vajeništva
 - 2.5. Vmesni preizkusi
 - 2.6. Preverjanje in ocenjevanje znanja
 - 2.7. Zaključni izpiti

4. Vizija

1. Kako vidite nadaljnji razvoj vajeniške oblike izobraževanja v Sloveniji? Kakšna so vaša konkretna priporočila in za koga?